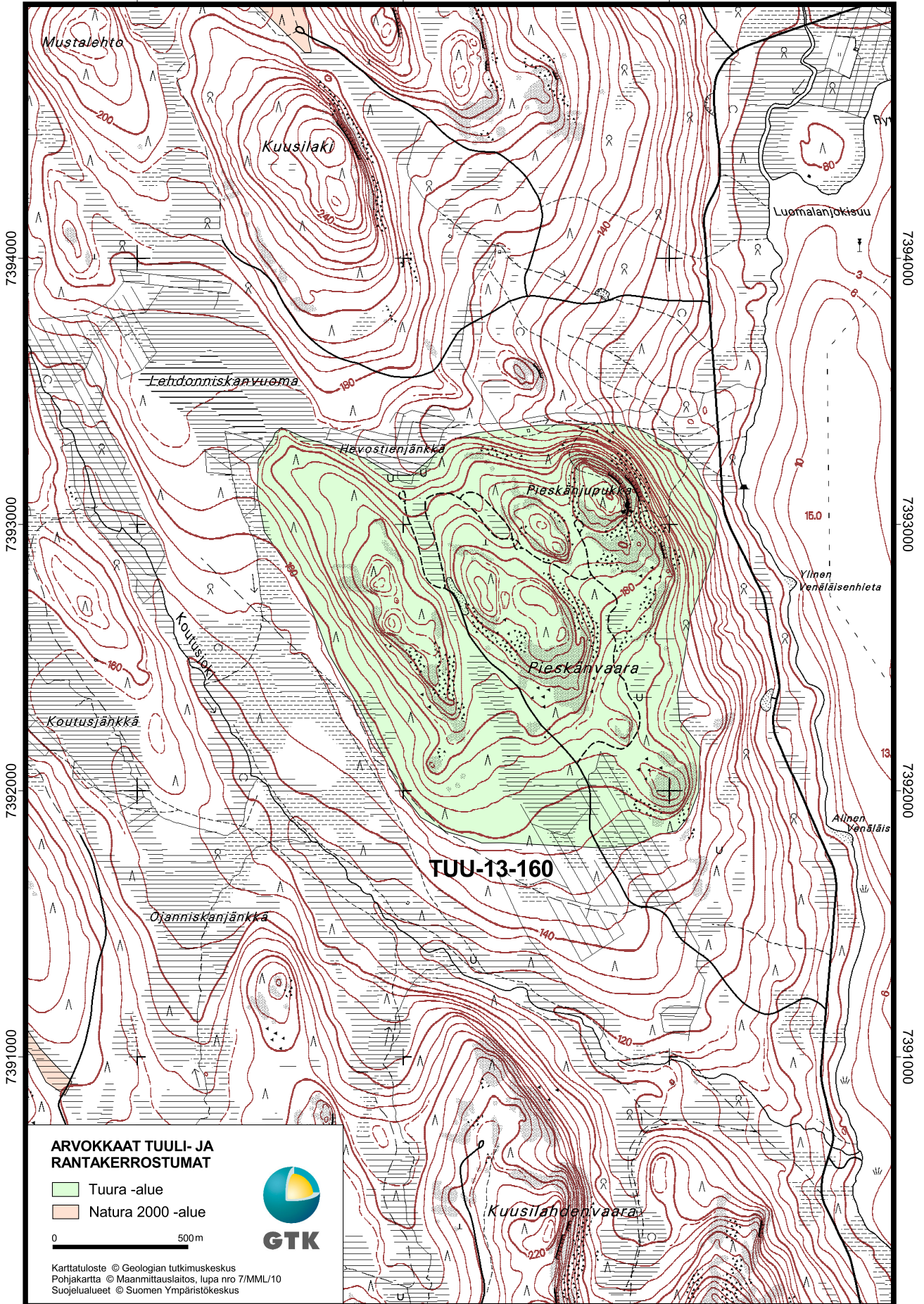

2512000

2513000

2514000

7394000

7393000

7392000

7391000

7394000

7393000

7392000

7391000

ARVOKKAAT TUULI- JA RANTAKERROSTUMAT

- Tuura -alue
- Natura 2000 -alue

0 500m

GTK

Karttatuloste © Geologian tutkimuskeskus
Pohjakartta © Maanmittauslaitos, lupa nro 7/MML/10
Suojelualueet © Suomen Ympäristökeskus

2512000

2513000

2514000

PIESKÄNJUPUKKA

Pello

Tietokantatunnus: TUU-13-160

Arvoluokka: 3

Muodostuma: Rantakerrostuma

Pinta-ala: 207,5 ha

Korkeus: 220 m mpy.

Karttalehti: 2632 06

Alueen suhteellinen korkeus: 130 m

Muodon suhteellinen korkeus: 130 m

Sijainti: Pieskänjupukan muodostuma sijaitsee Pellon kunnan kaakkoisosassa, noin kahdeksan kilometriä Sirkkakoskelta lounaaseen.

Geologia

Pieskänjupukan muodostuma on kalottivaara, jonka rantakerrostumat ovat syntyneet mannerjäätikön reunan peräännyttyä Pellon alueelta viimeisen sulamisvaiheen yhteydessä noin 10 100 vuotta sitten (Johansson ym. 2005), kun alue jäi Itämeren Ancyclusjärveksi nimetyn vaiheen peittoon. Ancyclusjärven ylin ranta sijaitsee Pellon kaakkoisosassa noin 205 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella (Saarnisto 1981). Pieskänvaaran laelle (Pieskänjupukka 220 m mpy.) muodostui Ancyclusjärveen kuusi pienialaista saarta, joiden graniittista kallioperää peitti huuhtoutumaton moreenikerros. Saaret sijaitsivat laajan aina Saksan pohjoisosiin ulottuneen ulapan pohjoisosassa alttiina kovien myrskyjen synnyttämän aallokon toiminnalle. Aallokon kulutus oli voimakkainta vaaran ylärinteillä ylimmän rannan tasossa, johon vaaran etelä- ja lounaisrinteille muodostui laajoja kalliopaljastuma-alueita. Aallokko huuhtoi ja lajitteli moreenista kiviä, jotka se kerrosti pienialaisiksi rantakivikoiksi muodostuman länsi- ja itärinteiden yläosiin. Pieskänjupukan itärinteellä on kaksiosainen lähes 40 metrin korkuinen jyrkäne, joka yläosiltaan on paikoin lähes pystysuoraa kallioseinämää. Rantakivikot koostuvat pääosin graniittikivistä, jotka ovat kohtalaisen pyöristyneitä. Muodostuman ylärinteille ei syntynyt juurikaan rantavalleja, vaan ylimmän rannan tasoon ja hieman sen alapuolelle muodostui paikoin vain kapea vaaraa kiertävä kivivyö. Rantakivikko muodostaa paikoin matalan rinteestä kohoavan selänteen, jolla kiviä on päällekkäin. Varsinkin yhtenäisen rantakivikon alaosassa on paikoin harvahkoa kivikkoa moreenin päällä. Ylärinteiltä huuhtomansa soran ja hiekan aallokko kerrosti lakien väliin painanteisiin, vaaran alarinteille sekä viereisten suopainanteiden pohjalle. Pieskänvaaran kahden läntisimmän laen välisessä painanteessa on pieni leikkaus, jossa näkyy rantakerrostumille tyypillinen rakenne. Leikkauksen pohjalla on rannan edustalla syvempään veteen kerrostunutta soraista hiekkää ja pintaosassa rannan huuhtoutumisvyöhykkeessä kerrostunutta kivistä sora. Muodostuman vieressä olevan Miekojärven rannalla olevat Ylinen ja Alinen Venäläisenhieta ovat Pieskänvaaran rinteiltä huuhtoutuneita ja järveen kerrostuneita rantakerrostumia.

Biologia

Pieskänvaaran koillispuolen lohkareikko on puuton, ja sen lohkareet ovat kaarrekarpeen kirjomia. Kivien välissä on enimmäkseen kasvitonta tai paikoin louhikkotorvijäkälää, sammalia on vain niukasti. Muut alueen lohkareikot ovat puustoisia ja niiden kivien välissä on tavallisesti metsäsammalia tai kivitierasammalta sekä reunoilla sianpuolaa. Pieskänjupukan itäpuolella lohkareilla on varjorikkijäkälää sekä puilla korpiluppoa (NT) ja kanadanluppoa (NT). Pieskänvaaran lounaispuolen kivikossa kasvaa harvaa mänty-koivumetsää, jossa on myös haapoja, lahoavia kelomaapuita ja koivupötkelöitä.

Alueen enimmäkseen graniittiset kalliot ovat kasvillisuudeltaan ja lajistoltaan melko tavanomaisia. Pieskänjupukan kaksiosaisen itä-koillisjyrkänteen ala- ja yläosaa erottaa leveä varpuinen terassi. Jyrkänteen portaiden ja korkeampien seinämien paistepinnoilla kasvaa runsaimpina kaarrekarvetta. Muita luonnehtijalajeja ovat louhisammal, kalliokarstasammal, kyhmytorasammal sekä kartta- ja karvejäkälät. Koloissa viihtyy kallio-omenasammal.

Pieskänjupukan jyrkänteen tyveä reunustaa varttunut tuoreen kankaan havumetsä. Itärinteen puusto on varsin korkeaa, mutta useat puut ovat tykkyvaurioisia ja latvalahoja. Laella on lähinnä harvennettua männikköä. Harvennushakattuja metsiä on myös Pieskänjupukan länsipuolella sekä Pieskänvaaran rinteillä. Pieskänjupukalla on säilynyt myös joitakin järeitä palokoroisia mäntyjä.

Maisema ja muut arvot

Pieskänvaaran moreenikalotit ja niiden alla olevat aallokon huuhtomat jyrkät kallioiset rinteet hahmottuvat kohtalaisen hyvin itään Miekojärvelle. Muihin ilmansuuntiin hahmottumisen estää puusto. Pieskänvaaralta ja erityisesti Pieskänjupukalta avautuu kaunis järvimaisema itään ja kaakkoon Miekojärvelle. Muodostuman länsiosasta rantakivikoilta avautuu metsäinen vaaramaisema ympäristöön. Vaarojen lakien moreenikalottien, rinteiden rantakivikoiden ja kalliopaljastumien sekä sora-, hiekka- ja moreenialueiden vaihtelu lisäävät muodostuman sisäisen maiseman monimuotoisuutta. Valtakunnallisesti arvokas Pieskänjupukan kallioalue (KAO120042) sijaitsee muodostuman alueella.

Kirjallisuus:

Johansson, P. (toim.) & Kujansuu, R. (toim.); Eriksson, B., Grönlund, T., Kejonen, A., Maunu, M., Mäkinen, K., Saarnisto, M., Virtanen, K. & Väisänen, U. 2005. Pohjois-Suomen maaperä : maaperäkartojen 1:400 000 selitys. Summary: Quaternary deposits of northern Finland - explanation to the maps of Quaternary deposits 1:400 000. Geologian tukimuskus. Espoo. 236 p.

Saarnisto, M. 1981 Holocene emergence history and stratigraphy in the area north of the Gulf of Bothnia. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Series A. III. Geologica - Geographica* 130. 42 p.